

Вищий навчальний заклад
УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА «КРОК»

Кафедра суспільних наук

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної роботи

Н.М. Літвін

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ФІЛОСОФІЯ

Рівень вищої освіти Перший (бакалаврський) рівень

спеціальність 061 Журналістика

освітня програма Журналістика

навчальний підрозділ кафедра міжнародних відносин та журналістики

Мова навчання українська

РОЗРОБНИК

О.О. Маруховська – доцент кафедри суспільних наук, кандидат
філософських наук, доцент

**РОЗГЛЯНУТО ТА СХВАЛЕНО КАФЕДРОЮ ІНОЗЕМНИХ МОВ ТА
ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ДИСЦИПЛІН**

Протокол № 1

Завідувач кафедри

від «27» серпня 2018 р.

Н.В. Пирлік

© Університет «КРОК», 2018 рік
© Маруховська О.О., 2018 рік

Київ – 2018 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Призначення дисципліни	Обсяг дисципліни	Характеристика дисципліни	
Ступінь вищої освіти: бакалавр	Кредити ECTS / Години 4/120 під час теор. навч. (у сер. на тиждень) – 3 год., у період сесії - 30 год.	Обов'язкова	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Галузь знань 06 Журналістика	Кількість розділів - 5	Курс / Семестр	
		2/3	2/3
Спеціальність 061 Журналістика	Кількість тем - 17	Лекції, години	
		28 год.	12 год.
Освітня програма: 061 Журналістика	Форма підсумкового контролю – екзамен	семінарські, індивідуальні заняття, консультації, год.	
		семінарські 14 год. консультації – 2 год.	семінарські 6 год. консультації – 2 год.
		Самостійна робота, години, питома вага	
		46 год.	70 год.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: вивчення специфіки філософського знання та засвоєння світоглядно-гуманістичного змісту історії та теорії філософії, онтології, гносеології, антропології та аксіології; засвоєння основних філософських шкіл, течій і напрямків розвитку світової та вітчизняної філософії; надання знань з філософії як світогляду людини, сукупності поглядів на світ у цілому та ставлення людини до цього світу.

Завдання: вивчення філософії, сприяння гуманізації освіти через засвоєння досягнень сучасної філософії, розвиток здібностей до самостійного аналізу складних явищ суспільного життя, оволодіння вмінням поєднувати професійні знання з високою філософською культурою творчого мислення та пов'язувати загальнофілософські проблеми з вирішенням завдань теорії та практики.

У результаті засвоєння курсу студенти повинні **ЗНАТИ:**

- специфіку філософії як важливої форми суспільної свідомості, історичного типу світогляду;
- філософський зміст проблеми буття та свідомості; характеристику основних форм буття та існування матерії;
- сутність, основні принципи, закони та альтернативи діалектики;

- поняття, структуру та основні принципи гносеології як теорії пізнання;
- багатоманітність концепцій походження людини як фундаментальної проблеми філософської антропології.

ВМІТИ:

- застосовувати понятійно-категоріальний апарат філософії у пізнанні навколишнього світу та розумінні сучасних проблем людського буття;
- розрізняти основні функції, цілі та завдання філософії, показувати місце і роль філософії у сучасному суспільному житті;
- класифікувати та характеризувати основні філософські школи, течії та напрямки різних етапів розвитку світової та вітчизняної філософії;
- здійснювати порівняльний аналіз сутності основних течій та напрямків різних етапів розвитку світового і вітчизняного історико-філософського процесу;
- пояснювати світоглядно-гуманістичний зміст історії та теорії філософії, онтології, гносеології, антропології та аксіології;
- характеризувати сутність загальнолюдських, духовних і матеріальних цінностей, визначати їх роль у життєдіяльності людини, суспільства, цивілізації.

Після вивчення дисципліни у студентів мають бути сформовані наступні **компетентності**:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність до креативного та критичного мислення, навички критичності та самокритичності;
- здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- цінування та повага різноманітності та мультикультурності;
- здатність зберігати та примножувати культурно-мистецькі, екологічні, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства;
- розуміння та власне осмислення основних світоглядних концепцій і принципів у навчанні і професійній діяльності.

3. Програма навчальної дисципліни

Вступ

Актуальність і необхідність вивчення навчальної дисципліни «Філософія» у навчальних закладах України. Місце і роль дисципліни «Філософія».

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФІЛОСОФІЇ

Тема 1. Філософія як світогляд

Філософія та світогляд. Філософія як світоглядне знання. Поняття світогляду. Світогляд як найзагальніше усвідомлення людиною навколишнього

світу, свого місця в ньому. Відношення “людина-світ” як основна світоглядна проблема. Світогляд як форма духовно-практичного освоєння світу та самовизначення людини в ньому.

Основні структурні рівні світогляду. Рівні світогляду щодо ступеня загальності і способу існування: світогляд особистості; груповий світогляд; професійний; національний; загальнолюдські світоглядні настанови. Рівні світогляду щодо ступеня теоретичної “зрілості”: стихійно-повсякденний, життєво-практичний; теоретичний світогляд (різновидом є філософія).

Основні риси світогляду. Соціально-історичний, універсальний, ціннісний, інтегративний та практичний характер світогляду. Основні елементи світогляду. Світогляд як систематизований комплекс принципів, знань, ідеалів, установок, поглядів, цінностей і т. п.

Історичні типи світогляду: міф (міфологія), релігія, науковий світогляд, філософський світогляд. Міфологія як найдавніша первісна світоглядна форма існування суспільної свідомості. Особливості та функції міфа. Релігія – форма суспільної свідомості. Основні риси релігійного світогляду. Взаємозв’язок міфології, релігії та філософії. Філософія як теоретична форма світогляду. Науковий світогляд як філософськи осмислене знання.

Тема 2. Філософія як наука

Філософія як теоретична форма світогляду, форма суспільної самосвідомості та специфічний тип знання і спосіб пізнання. Філософія як знання “софійного” типу. Філософія як “любов до мудрості” (Піфагор). Універсальність філософського знання.

Філософія як наука про найбільш загальні закони розвитку природи, суспільства, культури. Філософія як систематизоване знання про сутнісні проблеми буття світу й можливості людського пізнання, яке визначено в наукових поняттях і категоріях. Предмет філософії – світ у цілому (природа, суспільство, мислення) у своїх найзагальніших закономірностях. Ідея предметного визначення філософії як “цариці наук”. Відокремлення від філософії природничих, суспільних, технічних та гуманітарних наук.

Проблема основного питання філософії. Основне коло філософських питань. Специфіка філософського усвідомлення світу. Основні теми філософських роздумів: світ і людина, сутність і зміст людського існування. Основне питання філософії як філософська проблема: відношення мислення до буття. Історичні форми його постановки та вирішення. Матеріалізм та ідеалізм як два головних напрями історичного розвитку філософії.

Характеристика основних напрямків філософії. Монізм – дуалізм – плюралізм. Агностицизм і гносеологічний оптимізм у вирішенні питання про можливості пізнання світу. Сенсуалізм – раціоналізм – емпіризм. Теїзм – пантеїзм – монотеїзм – політеїзм – атеїзм. Діалектика і метафізика. Еклектика та софістика. Гносеологічний та онтологічний підхід до осмислення дійсності.

Структура філософського знання. Методологія філософії. Історія філософії як характеристика основних етапів історичного розвитку світової філософії від зародження філософської думки до сьогодення. Онтологія як вчення про буття,

його сутність, форми й принципи. Гносеологія як теорія пізнання, що вивчає закономірності пізнавальної діяльності людини. Антропологія – як вчення про походження людини та її взаємовідносини зі світом і суспільством. Аксіологія, праксіологія. Етика, естетика. Соціальна філософія, філософія права, політики, культури, освіти, науки, історії (історіософія), футурологія.

Основні функції філософії. Місце і роль філософії у сучасному суспільному житті. Філософія як спосіб прояснення смислу буття в світі. Сутність загальнолюдських цінностей у філософії. Людина як найвища цінність. Філософське обґрунтування гуманізму. Філософські проблеми сучасності та їх зв'язок з фундаментальними питаннями людського буття. Роль філософії у формуванні національної самосвідомості та загальнолюдських цінностей, у національно-державному будівництві та розбудові демократичної правової держави.

МОДУЛЬ І. ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ.

РОЗДІЛ II. ОСНОВНІ ЕТАПИ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ФІЛОСОФІЇ.

Тема 3. Давньоіндійська та давньокитайська філософія.

Культурно-історичні передумови виникнення і розвитку філософії Стародавнього Сходу. Особливості виникнення давньої філософії: існування двох історичних типів філософствування (східної та західної парадигми). Два глобальних типи філософської культури: східна парадигма (індійський та китайський варіант) і західна парадигма (Давня Греція та Рим). Суттєві особливості східної філософської культури та її відмінність від західної.

Основні передумови виникнення філософії у Стародавній Індії. Специфічні риси давньоіндійської філософії. Стисла характеристика основних етапів розвитку давньоіндійської філософії: I етап – ведичний; II етап – епічний; III етап – класичний або “епоха сутр”. Веди – основна релігійно-міфологічна пам'ятка стародавньої Індії. Основні школи давньоіндійської філософії: веданта, санкх'я, ньяя, йога, вайшешика, міманса, чарвака-локаята. Релігійно-філософські вчення: джайнізм, буддизм.

Зародження філософії у Стародавньому Китаї. Специфічні риси філософії Стародавнього Китаю. Стисла характеристика основних шкіл філософії Стародавнього Китаю. Даосизм як найдавніше філософське вчення Стародавнього Китаю (засновник Лао-цзи). Основні філософські поняття даосизму: “дао” і “де”. Даосизм про начало буття, діалектику та ідеал мудреця. Конфуціанство як філософське, етико-політичне вчення (засновник Конфуцій – Кун-Фу-цзи). Морально-етичні настанови у філософії Конфуція. Конфуцій про людину та її виховання. Легізм (школа “законників”) як соціально-філософське вчення Стародавнього Китаю (школа Фа-цзя). Формування філософських вчень Стародавнього Китаю: школа “моїстів” (засновник Мо-цзи), школа “номіналістів”, натурфілософська школа (прихильники вчення про “інь” та “ян”).

Тема 4. Антична філософія

Поняття античної філософії. Головні особливості античної філософії: натурфілософія, космоцентризм, антропоцентризм, об'єктивізм, раціоналізм. Основні етапи розвитку античної філософії: I етап – ранній (досократівська філософія); II етап – класичний (сократівська філософія); III етап – елліністичний (постсократівська філософія); IV етап – римський.

Характеристика основних філософських шкіл II класичного етапу розвитку античної філософії. Школа софістів – Протагор (“людина як міра усіх речей”). Сократ – найвидатніший мислитель Стародавньої Греції. Етичний антропологізм та раціоналізм Сократа. Школа кініків (аскетизм Діогена). Платон – засновник об'єктивного ідеалізму (“лінія Платона”). Система філософських поглядів Платона. Вчення Платона про “ідеальну державу”. Фундаментальні філософські праці Платона: “Апологія Сократа”, “Держава”, “Закони”. Платонівська Академія. Аристотель – засновник філософської школи перипатетиків (“Лікей”). Система філософських поглядів Аристотеля: вчення про буття; логіка; вчення про пізнання; етика; соціально-політичні вчення. Фундаментальні філософські праці Аристотеля: “Органон”; “Метафізика”; “Етика”; “Політика”; “Афінська політія”.

Характеристика основних філософських шкіл III елліністичного етапу розвитку античної філософії. Епікурейська школа (Епікур). Школа стоїцизму (Зенон). Школа скептицизму (Піррон). Еклектизм (Антіох).

Характеристика основних філософських шкіл IV римського етапу розвитку античної філософії. Послідовник епікуреїзму – Тіт Лукрецій Кар. Стоїцизм Марка Аврелія та Сенеки. Еклектизм філософії Цицерона. Погляди Цицерона на державу і владу в працях “Про державу”, “Про закони”. Скептицизм (Секст Емпірик). Неоплатонізм (Плотін).

Тема 5. Філософія Середньовіччя

Зародження і розвиток теологічної філософії в період Середньовіччя. Поняття середньовічної теологічної філософії. Загальні характерні риси та особливості середньовічної філософії: теїзм, теоцентризм, монотеїзм, креаціонізм, дидактизм та ін.

Основні проблеми філософії Середньовіччя: проблеми філософської теології, онтології, гносеології, етики. Головна проблема середньовічної філософії: відношення “Бог – світ”. Ідея Бога: природа і людина як творення Бога; душа і тіло, розум і воля; проблема самосвідомості.

Основні етапи розвитку філософії Середньовіччя: I етап – апологетика (Квінт Тертулліан); II етап – патристика (“батьки церкви” – К. Тертулліан; Аврелій Августин Блаженний “Про град Божий”); III етап – схоластика (рання, класична, пізня) Іоанн Скотт Еріугена – “батько” схоластики. Фома Аквінський як представник і систематизатор схоластики та засновник томізму – одного з пануючих напрямів католицької церкви (Ф. Аквінський “Сума теології”, “Сума філософії”). Основні характерні риси філософії Фоми Аквінського. Проблеми розуму і віри, сутності та існування. Основні напрями середньовічної філософії: реалізм та номіналізм. Поняття реалізму (Ф. Аквінський, А. Кентерберійський).

Тема 6. Філософія епохи Відродження

Загальне поняття та передумови епохи Відродження. Перехідний характер філософії епохи Відродження. Формування нової філософської парадигми епохи Відродження (Ренесанс – історична доба “відродження” античності). Відродження античної спадщини у філософії епохи Відродження. Основні етапи розвитку епохи Відродження: раннє (італійське) Відродження; пізнє (північне) Відродження.

Основні характерні риси філософії епохи Відродження: гуманістичний, антропоцентричний характер; натурфілософія; пантеїзм; опозиція до церкви; нове, науково-матеріалістичне розуміння навколишнього світу; індивідуалізм; зацікавленість соціально-політичними проблемами суспільства; поширення ідеї соціальної рівності.

Основні напрямки філософії епохи Відродження: 1) гуманізм (Данте Аліґ'єрі “Божественна комедія”; Франческо Петрарка “Книга пісень”; Мішель Монтень “Спроби”); 2) неоплатонізм (Микола Кузанський “Про вчене незнання”; Піко делла Мірандола; Парацельс); 3) натурфілософія, космологія, геліоцентризм (Микола Копернік, Джордано Бруно, Галілео Галілей); 4) реформаційний напрям (Мартін Лютер, Жан Кальвін, Еразм Роттердамський “Похвала глупоті”); 5) соціально-політичні теорії (Нікколо Макіавеллі “Государ”); 6) утопічний соціалізм (Томас Мор “Утопія”; Томмазо Кампанелла “Місто Сонця”). Історичне значення філософії епохи Відродження. Ідеї мислителів епохи Відродження та їх вплив на розвиток науки.

Тема 7. Філософія Нового часу

Історичні передумови появи філософії Нового часу. Наукова революція XVII ст. (Ісаак Ньютон) та проблеми філософського пізнання. Особливості філософії Нового часу. Нові парадигми філософії Нового часу.

Основні напрямки філософського мислення Нового часу: 1) емпіризм (засновник Френсіс Бекон “Новий органон”, “Про гідність та примноження наук”; Томас Гоббс “Левіафан”, “Про людину”; Джон Локк “Досвід про людське розуміння”); 2) раціоналізм (засновник Рене Декарт “Міркування про метод”, “Метафізичні роздуми”, “Начала філософії”; Бенедикт Спіноза “Трактат про вдосконалення розуму”; Готфрід Лейбніц “Монадологія”, “Міркування про метафізику”, “Нові дослідження про людське розуміння”); 3) сенсуалізм (Джон Локк; Давід Юм “Трактат про людське пізнання”; Джордж Берклі). Емпіризм та раціоналізм як головні методологічні протилежності. Індуктивний метод Ф.Бекона і обґрунтування емпіризму. Матеріалістичне вчення Б. Спінози про субстанцію, атрибути і модуси. Ідеалістичне вчення про монади Г. Лейбніца.

Становлення соціально-політичних поглядів у філософії Нового часу. Представники природньо-правової концепції держави і теорії суспільного договору (Т. Гоббс “Левіафан”; Дж. Локк “Два трактати про державне управління”; Б. Спіноза “Богословсько-політичний трактат”). Гуго Гроцій та його філософія міжнародного права. Теорія громадянського суспільства та держави Дж. Локка.

Філософія французького Просвітництва. Три основних напрямки філософії французького Просвітництва: 1) деїзм (Шарль Луї де Монтеск'є “Про дух законів”; Франсуа Вольтер “Філософський словник”, “Філософія історії”; Жан-Жак Руссо “Про суспільний договір”, “Міркування про походження та основи нерівності між людьми”); 2) атеїстично-матеріалістичний напрямок (Жюль'єн Ламетрі “Трактат про душу”, “Людина-машина”; Дені Дідро “Думки про тлумачення природи”, “Філософські принципи відносно матерії та руху”; Поль Гольбах “Система природи”; Клод Андріан Гельвецій “Про розум”, “Про людину”); 3) утопічно-соціалістичний напрямок (комуністичні теорії – Ж. Мельє, Г. Маблі, Ф. Бабеф; критичний утопічний соціалізм – Сен-Симон, Фур'є, Оуен). Теорія розподілу влади. Вчення про народний суверенітет та ідеал демократичної республіки.

Історичне значення філософії Нового часу та її вплив на подальший розвиток світової філософії.

Тема 8. Класична німецька філософія

Поняття класичної німецької філософії та її основні риси. Іммануїл Кант як родоначальник класичної німецької філософії. Два періоди філософської творчості: докритичний (натурфілософська проблематика) та критичний (гносеологія, етика, соціально-політичні погляди.) Фундаментальні праці критичного періоду І. Канта “Критика чистого розуму”, “Критика практичного розуму”, “Критика здатності судження”. Агностицизм у теорії пізнання І. Канта. Проблема знання та пізнаваності світу в трансцендетальній філософії І. Канта (“річ-в-собі”; “річ-для-нас”). Етичні погляди І. Канта: категоричний імператив (головний моральний закон). Політико-правові погляди І. Канта: ідеї правової держави та громадянського суспільства (“До вічного миру”). Історичне значення філософії І. Канта.

Загальна характеристика філософської системи Георга Вільгельма Фрідріха Гегеля (“Феноменологія духу”, “Наука логіки”, “Енциклопедія філософських наук”). Об'єктивний ідеалізм Г.-В.-Ф. Гегеля (існування абсолютного Духу, абсолютної ідеї як самостійної, об'єктивної, універсальної, духовної субстанції світу). Філософія Гегеля: створення діалектики як теоретичної системи, її історичне значення та обмеженість. Політико-правові ідеї у філософії Гегеля (“Філософія права”, “Філософія історії”). Форми правління та розуміння принципу розподілу влади. Концепція громадянського суспільства та елементи тоталітарної держави у вченні Гегеля.

Антропологічний матеріалізм та гуманізм Людвіга Фейєрбаха (“Основні положення філософії майбутнього”). Метафізичність матеріалізму філософії Л. Фейєрбаха. Психологічний аналіз сутності релігії (“Сутність християнства”). Л. Фейєрбах про суперечність методу і системи Гегеля (“До критики філософії Гегеля”).

Тема 9. Сучасна світова філософія: основні напрями та течії

Плюралізм різноманітних напрямів, шкіл, течій, ідей, принципів у сучасній світовій філософії. Характерні риси сучасної світової філософії кінця XIX – початку XX ст.: суб'єктивізм, ірраціоналізм, гуманізм, антропоцентризм.

Ірраціоналістично-песимістична філософія Артура Шопенгауера як основне джерело «філософії життя» («Світ як воля і уявлення»).

Розробка Фрідріхом Ніцше поняття і концепції «воля до влади» («Воля до влади»). Філософське обґрунтування ідеї «надлюдини» у філософії Ф. Ніцше («Так говорив Заратустра»). Філософія нігілізму та волюнтаризму Ф. Ніцше. Ніцшеанська переоцінка всіх цінностей («Антихристиянин»).

Виникнення позитивізму та три основних етапи його розвитку: позитивізм, неопозитивізм та постпозитивізм. Огюст Конт як основоположник філософії позитивізму («Курс позитивної філософії»). Класифікація наук за О. Контом. Представники «першого позитивізму»: Джон Міль та Герберт Спенсер. Постпозитивізм як третій етап позитивізму та один з етапів розвитку філософії науки (Карл Поппер, Томас Кун «Структура наукових революцій»).

Психоаналіз Зігмунда Фрейда як засновника класичної форми психоаналізу. («Вступ до психоаналізу», «Психологія несвідомого», «Тлумачення сновидінь»). Виділення З. Фрейдом трьох сфер у структурній концепції психіки: «Воно», «Я» та «Над-Я» («Я і Воно»). Теорія З. Фрейда про інстинкти людини. Поняття «лібідо» та «сублімація» як важливі складові елементи фрейдівського психоаналізу.

Виникнення екзистенціалізму як одного з провідних напрямів сучасної світової філософії ХХ ст. Основні проблеми та основні представники екзистенціалізму (Сьорен К'єркегор, Мартін Гайдегер, Карл Ясперс, Жан-Поль Сартр, Альбер Камю та ін.). Основні різновиди екзистенціалізму.

Тема 10. Українська філософія.

Генеza (основні етапи розвитку) української філософської думки: докласична доба, класична доба, новітня українська філософія. Основні риси українського світоглядного менталітету: індивідуалізм, екзистенціальність, кордоцентризм, антеїзм, діалогічний стиль філософствування.

Докласична доба української філософської думки. Становлення і розвиток світогляду давніх слов'ян. «Велесова книга». Запровадження християнства. Особливості формування філософської думки в культурі Київської Русі. Філософські, етичні та соціально-політичні ідеї в поглядах київського митрополита Іларіона («Слово про закон і благодать»); ченця Києво-Печерського монастиря Нестора («Повість временних літ»); князя Володимира Мономаха («Повчання») та ін. «Слово о полку Ігоревім».

Становлення філософії українського духу в Києво-Могилянській академії. Просвітницький вплив діячів Києво-Могилянської академії на українську філософську думку (Петро Могила та Феофан Прокопович).

Класична доба української філософії. Григорій Сковорода як засновник української класичної філософії. Основні риси філософії Г. Сковороди.

Проблема людини, свободи та державного устрою України в творчості представників Кирило-Мефодіївського товариства: Миколи Костомарова («Книга буття українського народу»), Пантелеймона Куліша, Тараса Шевченка та ін. Т.Г. Шевченко як поет, філософ і міфотворець. Філософський характер

творчості Т.Г. Шевченка: народність, волелюбність, вселюдськість, гуманізм, антикріпосницька спрямованість, антропоцентризм.

“Філософія серця” Памфіла Юркевича. Вчення про буття та екзистенціальні риси у філософії П. Юркевича.

Філософія України в радянський період: а) культурно філософський підйом 20-х років ХХ ст. (“Розстріляне відродження”); б) філософські розвідки у 50-х роках; в) філософська думка в 60-ті роки; г) філософський доробок 70-80-х років ХХ ст. Розробка філософських проблем у сучасній Україні. Місце філософії у відродженні духовної культури українського народу.

МОДУЛЬ II. ТЕОРІЯ ФІЛОСОФІЇ

РОЗДІЛ III. ОНТОЛОГІЯ.

Тема 11. Онтологія. Філософський зміст проблеми буття.

Загальне поняття онтології як вчення про буття. Основні онтологічні категорії: буття, небуття, суще, субстанція, матерія, існування, реальність. Категорія “буття”: її смисл і специфіка.

Історико-філософська трактовка сутності буття. Розвиток уявлень про буття в історії філософії. Зародження філософської концепції буття (вчення Геракліта і Парменіда). Розвиток змісту поняття “буття” в теоретичних вченнях античної філософії (Платон, Аристотель). Особливості тлумачення буття в філософії Нового часу та німецької класичної філософії. Тлумачення буття в школах сучасної світової філософії.

Зміст категорії “буття”. Сучасне уявлення про буття. Буття і субстанція. Проблема субстанції. Якісна інтерпретація субстанції в різноманітних моделях світу (матеріалізм, об’єктивний та суб’єктивний ідеалізм, метафізика, діалектика). Три форми кількісної інтерпретації субстанції: монізм, дуалізм, плюралізм.

Основні форми буття: матеріальне буття, людське буття, духовне та соціальне буття. Розмаїття форм буття. Буття речей, процесів і станів природи. Еволюція понять, що означають природне буття (природа, Універсум, Мультиверсум, Всесвіт, Космос тощо).

Світ людського буття та буття людини в світі. Багатоманітність вимірів людського буття. Природне і суспільне буття людини. Поняття суспільного буття. Соціальне буття як єдність індивідуального і суспільного буття. Буття духовного, його суспільні та індивідуальні форми.

Матеріальне буття. Буття і матерія. Формування уявлень про матеріальну першооснову всього існуючого в стародавній філософії. Багатоманітність підходів до поняття “матерія”: матеріалістичний, об’єктивно-ідеалістичний, суб’єктивно-ідеалістичний та позитивістський.

Сучасні уявлення про структуру і рівні організації матерії. Основні елементи (сфери) структури матерії: нежива природа, жива природа, соціум.

Основні форми існування матерії: рух, простір, час. Поняття руху та його основні форми: механічна форма руху, фізична, хімічна, біологічна, соціальна. Рух як невід’ємний атрибут матерії.

Тема 12. Свідомість як відображення буття

Розвиток уявлень про співвідношення буття і свідомості, матерії і мислення в історії філософії. Проблема свідомості у філософії та науці. Основні напрями її аналізу в історії філософії.

Проблема походження свідомості та її сутність. Сучасна наука про передумови виникнення свідомості. Основні точки зору на питання про походження свідомості. Властивість відображення як генетична передумова виникнення свідомості. Свідомість – вища форма психічного відображення дійсності. Свідомість і психіка. Психіка і душа. Свідомість і мозок. Свідомість і мислення. Біологічні та соціальні передумови виникнення й розвитку свідомості. Провідна роль соціальних факторів у виникненні свідомості: суспільно-трудова діяльність, колективного способу життя, спілкування та мови.

Сутність та основні властивості свідомості. Свідомість як сформований внутрішній світ, світ суб'єктивної реальності, суб'єктивної рефлексії. Пізнавальна, оцінююча, регулятивна, цілепокладаюча, творча та мотиваційна функції свідомості. Головні ознаки свідомості: відображення світу, відношення, цілепокладання, управління. Основні закономірності та особливі риси свідомості.

Структура свідомості. Основні структурні рівні свідомості: підсвідомість (несвідоме), усвідомлення, надсвідомість, самосвідомість. Проблема несвідомого у філософії З. Фрейда та сучасному психоаналізі.

Основні сфери свідомості з точки зору структури людської діяльності. Основні форми психічного відображення у складі свідомості.

Індивідуальна та суспільна свідомість у структурі свідомості. Індивідуальна свідомість як духовний світ кожної особистості. Два основних рівня суспільної свідомості за гносеологічним критерієм. Суспільна психологія і суспільна ідеологія та їх місце у структурі свідомості.

Виникнення форм суспільної свідомості, взаємодія та суперечності між ними. Характеристика основних форм суспільної свідомості: політична, правова, моральна, естетична, релігійна, атеїстична, економічна, екологічна, філософська, наукова.

Тема 13. Діалектика та її альтернативи.

Розвиток уявлень про діалектику в історії філософії. Основні історичні форми діалектики. Наївно-стихийна діалектика античних філософів (Геракліт, Зенон). Діалектика як метод пошуку істини та мистецтво діалогу (Сократ). Матеріалістична діалектика К. Маркса. Ідеалістична діалектика («діалектика абсолютної ідеї») в філософській системі Г.-В.-Ф. Гегеля. Сучасні концепції діалектики.

Багатоманітність значень поняття «діалектика». Діалектика як теорія розвитку всього суцього. Діалектика як вчення про універсальні зв'язки, зміни,

розвиток). Діалектика як теорія систем, що розвиваються. Діалектика як загальний філософський метод, методологія наукового пізнання. Діалектика як наука про найбільш загальні закони розвитку природи, суспільства та пізнання. Діалектика як логіка процесу пізнання істини, стиль мислення.

Діалектика як система категорій, законів і принципів. Основні категорії діалектики: загальне, особливе, одиничне; сутність і явище; зміст і форма; можливість і дійсність; необхідність і випадковість; свобода, причина, наслідок, взаємодія; закономірність, імовірність і доцільність. Поняття зв'язку та розвитку. Суперечність як особливий тип зв'язку, єдність протилежностей, джерело руху і саморозвитку.

Основні принципи діалектики. Поняття принципу. Основні принципи як фундаментальні начала діалектики. Принцип всезагального розвитку. Принцип детермінізму – це принцип загального взаємозв'язку та взаємозалежності явищ світу. Принцип об'єктивності і суб'єктивності. Принцип системності і цілісності. Принципи причинності, історизму та синергізму.

Основні закони діалектики. Поняття закону. Зміст основних універсальних законів діалектики. Закон взаємного переходу кількісних змін у якісні. Категорії якості, кількості, властивості, міри. Закон єдності та боротьби протилежностей як ядро діалектики. Поняття тотожності, відмінності та протилежності. Закон заперечення заперечення як відбиття заміни старого новим.

Альтернативи діалектики. Метафізика – антипод діалектики як теорії розвитку. Софістика і еклектика як різновиди метафізики. Догматизм і релятивізм як альтернативи діалектики. Догматизм як закатеніле консервативне мислення. Релятивізм як теоретико-пізнавальна концепція, яка виходить із одностороннього з'ясування суті істини. Поняття «негативної» діалектики (Теодор Адорно «Негативна діалектика»).

Методологічне значення основних категорій, принципів, універсальних законів та альтернатив діалектики для пізнання і практичної діяльності.

РОЗДІЛ IV. ГНОСЕОЛОГІЯ ТА АНТРОПОЛОГІЯ.

Тема 14. Теорія пізнання. Вчення про істину та її критерії.

Загальне поняття гносеології як теорії пізнання. Основні підрозділи гносеології як теорії пізнання: вчення про пізнання як відображення; вчення про пізнання людиною об'єктивного світу; вчення про походження і розвиток пізнання; вчення про істину та її критерії; вчення про практику як основу і ціль пізнання; вчення про творчість як ціль пізнання; вчення про методологію наукового пізнання.

Два головних підходи до процесу пізнання: гностицизм та агностицизм. Агностицизм як вчення, що заперечує можливість достовірного пізнання сутності дійсності. Визначення пізнання як процесу цілеспрямованого,

активного відображення дійсності у свідомості людини. Пізнання як специфічна форма ставлення людини до світу.

Основні принципи теорії пізнання: принцип об'єктивності; пізнаванності; діалектики; принцип активного творчого відображення; принцип практики; історизму; принцип конкретності істини.

Структура пізнання. Основні форми пізнання. Основні засоби чуттєвого та раціонального пізнання. Боротьба сенсуалізму та раціоналізму в історії філософії. Раціональне, нераціональне та ірраціональне в пізнанні. Роль інтуїції в науці.

Філософське розуміння двох нерозривних сторін у структурі пізнавального процесу – суб'єкта та об'єкта пізнання. Поняття суб'єкта, об'єкта, предмета, мети, засобу та результату пізнання. Структура пізнання. Основні форми пізнання. Основні рівні пізнання: емпіричний та теоретичний. Єдність емпіричного та теоретичного пізнання. Форми пізнавальної діяльності: буденне, філософське, релігійне, художнє та наукове пізнання. Соціально-практичні функції пізнання: узагальнююча, критична, пояснювальна, культурно-освітня, технологічна.

Проблема істини як серцевина теорії пізнання. Розвиток уявлень про істину в історії філософії. Класично-традиційне визначення істини Аристотелем як відповідності наших знань дійсності. Прагматична теорія істини. Істина як адекватність наших знань змісту об'єкту пізнання. Істина як кінцева мета, процес та результат пізнання.

Основні характеристики істини. Поняття об'єктивної істини як точного відображення об'єктивної дійсності, яке не залежить від суб'єкту. Форми істини: абсолютна й відносна. Проблема критеріїв істини. Основний критерій істини – практика. Практика як об'єктивний, абсолютний та відносний критерій істини. Проблема істинності самої практики.

Філософська концепція творчості. Розвиток уявлень про феномен творчості в історії філософії. Класифікація видів творчості. Види творчості (за предметом). Типи творчості. Розмаїття конкретних форм творчості (за видами діяльності).

Основні форми наукового пізнання: ідея, проблема, гіпотеза, концепція, теорія. Три основних види наукових досліджень: фундаментальні теоретичні дослідження, цілеспрямовані теоретичні дослідження, прикладні наукові дослідження. Два рівні наукового пізнання: емпіричний та теоретичний. Загальнонаукові методи наукового пізнання: аналіз та синтез; індукція та дедукція; методи абстрагування, узагальнення та моделювання; ідеалізація та формалізація; системно-структурний підхід; методи аналогії та порівняння та ін. Специфічні методи емпіричного рівня наукового пізнання: спостереження, вимірювання, опис та ін.

Введення в науковий обіг поняття “парадигма” (Т. Кун “Структура наукових революцій”).

Тема 15. Філософська антропологія та аксіологія

Загальне поняття антропології як науки про походження та еволюцію людини. Два основні напрямки антропології: природньо-наукова, біологічна антропологія та філософська антропологія (антропософія).

Проблема людини в історії філософії. Уявлення про природу людини у стародавній філософії. Погляди стародавніх індійських та китайських мислителів про людину як мікрокосм, частину макрокосму – Всесвіту. Антропологізм давньогрецьких філософів. Етичний раціоналізм Сократа. Сократ як родоначальник філософії людини. Проблема існування людської особистості в філософських концепціях ірраціоналізму, екзистенціалізму та персоналізму.

Поняття антропогенезу як вчення про походження людини. Багатоманітність концепцій походження людини. Еволюційна концепція походження людини за Ч. Дарвіном. Трудова концепція антропосоціогенезу Ф. Енгельса. Еволюційно-космічна концепція походження людини (О. Чижевський, В. Вернадський, П. Тейяр де Шарден). Синергетична теорія походження людини. Поняття про синергетику як теорію самоорганізації систем.

Буття людини як фундаментальна філософська проблема. Дві концепції людського існування: субстанціалістська та екзистенціальна. Проблема сутності та сенсу людського життя. Метафізичне, діалектичне, прагматичне, позитивістське, персоналістичне тлумачення людини.

Поняття антропосоціогенезу як процесу виникнення і становлення людини і суспільства. Антропосоціогенез як процес формування людини як біосоціальної істоти. Основні чинники виникнення людини.

Поняття “людина”, “індивід”, “індивідуальність”, “особистість”. Багатозначність поняття “людина”. Людина як біосоціальна істота. Людина як “міра всіх речей” (Протагор). Поняття “індивіду” як окремо взятого одиничного представника людського роду з властивими тільки йому неповторними якостями: стать, вік, темперамент і т.п. Поняття “індивідуальності” як сукупності унікальних та універсальних якостей людини: тілесних і духовних особливостей, рис характеру, поведінки, діяльності.

Різноманітність вимірів людського існування: індивід, особа, особистість. Багатоманітність визначень поняття “особистість”. Особистість як сукупність соціально значущих якостей конкретної людини. Особистість як суб’єкт соціальних відносин і свідомої діяльності. Поняття “особи”. Структура особи: потреби, інтереси, соціальні норми, життєва позиція, діяльність, виховання. Потреби та інтереси особи як рушійні сили розвитку суспільства. Класифікація інтересів людини. Активна й пасивна життєва позиція. Поняття конформізму та нонконформізму. Гуманістичний характер виховання. Особливості виховання молоді.

Історичний розвиток філософських уявлень про цінності. Поняття аксіології як теорії цінностей. Багатозначність поняття “цінності”. Цінності як ядро світоглядної проблематики. Цінності як чинник спрямованості потреб, інтересів і емоційних переживань. Цінності як фундамент культури та осередок

духовного життя суспільства. Цінності як структурний елемент діяльності. Цінності і вибір суб'єктом цілей, засобів, результатів і умов діяльності.

Ієрархія цінностей людського буття. Базові (ключові), загальнолюдські цінності: цінності добра, блага, свободи, правди, істини, волі, віри, краси, гармонії, гуманізму, мудрості, корисності і т.п. Вищі цінності: здоров'я, сім'я, кохання, свобода, мир, істина, праця, честь, творчість і т.п. Благо як єдність істини, краси і міри (Платон).

Історичні типи ціннісних орієнтацій. Етизм як система з орієнтацією на ідеали добра, гуманності та справедливості. Естетизм як система з орієнтацією на естетичні цінності. Утилітаризм як система з домінуванням прагматичного підходу до цінностей.

Любов як найвища людська цінність. Моральний зміст любові. Значення слова “любов”. Теорія любові Е. Фромма (“Мистецтво любити: дослідження природи любові”). Любов як відповідь на проблему людського існування. Цінності в структурі соціуму.

РОЗДІЛ V. СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ.

Тема 16. Філософський аналіз розвитку суспільства.

Поняття соціальної філософії як галузі філософського знання, що визначає специфіку й тенденції розвитку людського суспільства, місце в ньому людини та спрямованість і сенс людської історії. Специфіка предмету соціальної філософії – суспільство в цілому як цілісна система. Відношення “людина – суспільство” як об'єкт соціальної філософії.

Структура курсу соціальної філософії. Основні підрозділи соціальної філософії. Основні категорії соціальної філософії: суспільство, людина, цивілізація, суспільно-економічна формація, соціальна структура суспільства, соціальна стратифікація, соціальна мобільність та ін. Основні функції соціальної філософії: теоретична, світоглядна, методологічна, гуманістична, культурна, практична та ін.

Зародження та розвиток соціально-філософських поглядів, концепцій та теорій в історії філософії. Основні школи і напрямки соціальної філософії.

Основні тенденції розвитку системи “суспільство – природа”: 1) поява нової рушійної сили – антропогенного фактору; 2) виникнення протиріччя між наявністю безмежних потреб розвитку суспільства і обмежених можливостей біосфери. Поняття “ноосфера” (“ноос” – розум). Введення французькими вченими Е. Леруа та П. Тейяр де Шарденом терміна “ноосфера” в науковий обіг. Створення В. Вернадським концепції нової оболонки Землі – ноосфери. Вчення В. Вернадського про ноосферу як сферу виникнення й існування розуму. Ноосфера як сфера людського існування, розумного регулювання біосоціальних процесів, морально-гуманістичної єдності людини й природи.

Багатозначність поняття “суспільство”. Суспільство як “соціальний організм”. Суспільство як самостійна одиниця історичного розвитку. Суспільство як сукупність усіх соціальних організмів, тобто людство в цілому. Суспільство як соціальна форма руху матерії. Суспільство як цілісна система

історично визначених форм суспільних відносин. Суспільство як система діяльності й життя людей, об'єднаних територією, традиціями, культурою.

Основні підходи до розуміння сутності суспільства і суспільного життя людини: натуралістичний, ідеалістичний, теологічний, матеріалістичний, реалістичний, феноменологічний, соціологічний.

Розвиток уявлень про суспільство в історії філософії. Сутність поглядів стародавніх мислителів на суспільство. Структура суспільства. Основні сфери суспільного життя людини: матеріальна, економічна, соціальна, політична, духовна, культурна, побутова. Їх загальна характеристика. Рушійні сили та суб'єкти суспільного розвитку. Поняття “рушійні сили розвитку суспільства”: продуктивні сили, спосіб виробництва та обміну, розподіл праці, соціальні революції, потреби та інтереси, цінності тощо. Особистість як суб'єкт суспільного розвитку. Народ, народні маси як суб'єкти розвитку суспільства, як справжні творці історії. Суб'єкти суспільного розвитку: індивіди та соціальні спільноти. Особистості, соціальні групи, народні маси, етносоціальні спільноти, покоління як суб'єкти розвитку сучасного суспільства.

Поняття соціальної структури суспільства як сукупності зв'язків між соціальними суб'єктами, елементами соціальної системи. Основні елементи соціальної структури суспільства.

Розробка нових теорій соціальної структури сучасного суспільства. Теорії “соціальної стратифікації” та “соціальної мобільності” (М. Вебер, П. Сорокін, Т. Парсонс, С. Ліпсет). Поняття страти як соціальної верстви, статусної групи. Основні критерії виділення страт: рівень доходу, власність, влада, престиж, професія, вік, спосіб життя, система цінностей та ін.

Тема 17. Футурологія: соціальне прогнозування майбутнього.

Поняття “футурології” як науки про майбутнє. Футурологія як сукупність уявлень про майбутнє. Введення О. Флейхтхаймом у науковий обіг терміну “футурологія” як “філософія про майбутнє”. Періодизація майбутнього: безпосереднє найближче майбутнє; оглядне майбутнє; віддалене майбутнє. Майбутнє як предмет пізнання.

Основні футурологічні організації (Римський клуб, “Світове товариство футурологів”, “Світ майбутнього”) та інститути (Коннектикутський інститут дослідження майбутнього, Гудзонівський інститут). Сучасні футурологи (Дж. Томсон “Передбачуване майбутнє”; О. Тофлер “Футурошок”, “Екоспазм”, “Прогнози і передумови”; Б. Гаврилишин “Дороговкази в майбутнє”).

Класифікація напрямків футурологічних концепцій. Основні методи і засоби соціального прогнозування (науковий інструментарій прогнозування). Три основні рівні соціального прогнозування: найвищий масштабний рівень (суспільство в цілому); середній рівень (певна територія, регіон); нижчий рівень (окремий колектив).

Глобалістика. Сучасна глобальна ситуація. Поняття глобальних проблем. Основні риси глобальних проблем сучасності. Глобальні проблеми як вияв цілісного і суперечливого характеру розвитку людства. Ієрархія глобальних проблем: проблеми війни і миру, безпеки, екологічні, політичні, економічні,

демографічні та ін. Необхідність розв'язання глобальних проблем для виживання людства. Сучасна глобалістика і альтернативи майбутнього. Концепції “соціально-екологічного песимізму” (Дж. Форрестер, Д. Медоуз, М. Месаревич), створення загального “світового порядку” (Б. Гаврилишин), оптимізації взаємодії суспільства і природи (А. Печчеї, О. Тофлер).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Сума	у тому числі					Сума	у тому числі				
		лек	сем	конс	інд	срс		лек	п/с	лаб	інд	срс
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Вступ												
Розділ І. Теоретико-методологічні засади філософії												
Тема 1. Філософія як світогляд	6	1	1			4	5,5	1	0,5			4
Тема 2. Філософія як наука	6	1	1			4	5,5	1	0,5			4
МОДУЛЬ І. ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ												
Розділ ІІ. Основні етапи історичного розвитку світової філософії												
Тема 3. Давньоіндійська та давньокитайська філософія.	7	2	1			4	5,5	1	0,5			4
Тема 4. Антична філософія	7	2	1			4	5,5	1	0,5			4
Тема 5. Філософія Середньовіччя	7	2	1			4	5,5	1	0,5			4
Тема 6. Філософія епохи Відродження	7	2	1			4	5,5	1	0,5			4
Тема 7. Філософія Нового часу	7	2	1			4	5,5		0,5			4
Тема 8. Класична німецька філософія	7	2	1			4	6,5	1	0,5		1	4
Тема 9. Сучасна світова філософія: основні напрями та течії	7	2	1			4	6,5	1	0,5		1	4

Тема 10. Українська філософія	7	2	1			4	4,5		0,5			4
МОДУЛЬ II. ТЕОРІЯ ФІЛОСОФІЇ												
Розділ III. Онтологія												
Тема 11. Онтологія. Філософський зміст проблеми буття.	4	2	1			1	5,5	1	0,5			4
Тема 12. Свідомість як відображення буття	3,5	2	0,5			1	5	1	-			4
Тема 13. Діалектика та її альтернативи	4	2	0,5		0,5	1	5,5	1	0,5			4
Розділ IV. Гносеологія та антропологія												
Тема 14. Теорія пізнання. Вчення про істину та її критерії.	3	1	0,5		0,5	1	5	1	-			4
Тема 15. Філософська антропологія та аксіологія	3	1	0,5		0,5	1	4	-	-			4
Розділ V. Соціальна філософія												
Тема 16. Філософський аналіз розвитку суспільства	2	1	0,5		0,5	-	4	-	-			4
Тема 17. Футурологія: соціальне прогнозування майбутнього.	2,5	1	0,5			1	4	-	-			4
Екзамен (якщо є)	30						30					
Разом годин:	120	28	14		2	46	120	12	6		2	70

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
----------	------------	--------------------

		денна	заочна
1	Філософія як світогляд	1	0,5
2	Філософія як наука	1	0,5
3	Давньоіндійська та давньокитайська філософія.	1	0,5
4	Антична філософія	1	0,5
5	Філософія Середньовіччя	1	0,5
6	Філософія епохи Відродження	1	0,5
7	Філософія Нового часу	1	0,5
8	Класична німецька філософія	1	0,5
9	Сучасна світова філософія: основні напрями та течії	1	0,5
10	Українська філософія	1	0,5
11	Онтологія. Філософський зміст проблеми буття	1	0,5
12	Свідомість як відображення буття	0,5	-
13	Діалектика та її альтернативи	0,5	0,5
14	Теорія пізнання. Вчення про істину та її критерії.	0,5	-
15	Філософська антропологія та аксіологія	0,5	-
16	Філософський аналіз розвитку суспільства	0,5	-
17	Футурологія: соціальне прогнозування майбутнього.	0,5	-
	Разом	14	6

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Філософія як світогляд	4	4
2	Філософія як наука	4	4
3	Давньоіндійська та давньокитайська філософія.	4	4
4	Антична філософія	4	4
5	Філософія Середньовіччя	4	4
6	Філософія епохи Відродження	4	4
7	Філософія Нового часу	4	4
8	Класична німецька філософія	4	4
9	Сучасна світова філософія: основні напрями та течії	4	4
10	Українська філософія	4	4
11	Онтологія. Філософський зміст проблеми буття	1	4
12	Свідомість як відображення буття	1	4
13	Діалектика та її альтернативи	1	4
14	Теорія пізнання. Вчення про істину та її критерії.	1	4
15	Філософська антропологія та аксіологія	1	4
16	Філософський аналіз розвитку суспільства	-	4
17	Футурологія: соціальне прогнозування майбутнього.	1	4
	Разом	46	70

7. Методи навчання

Навчальний процес у вищих навчальних закладах здійснюється у формах: навчальні заняття, виконання індивідуальних завдань, самостійна робота студентів, контрольні заходи.

Навчальні заняття відбуваються у формі лекцій, опитування, обговорення та коротких доповідей студентів, що є актуальними та відповідають темі, що розглядається; у формі семінарських занять та вирішення проблемних завдань.

Лекції з навчальної дисципліни «Філософія» проводяться із використанням слайдів за допомогою мультимедійного проектора. Під час проведення лекційних занять використовуються такі методи викладання, як читання лекцій, демонстрація презентацій та інших наочних матеріалів, обговорення зі студентами ключових проблемних питань лекцій.

Семінарські заняття передбачають проведення студентами дискусії щодо питань з попередньо визначених робочою програмою тем, підготовку рефератів та доповідей. Передбачено підготовку студентами доповідей-презентацій на основі рекомендованих джерел, а також у результаті самостійного пошуку. Під час проведення семінарських занять використовуються такі методи та технології викладання, як бліц-опитування студентів за питаннями семінару, виступи студентів з доповідями-презентаціями та рефератами за темою семінару, виступи студентів з доповідями за результатами виконання індивідуальних, обов'язкових, додаткових та проблемних питань і завдань.

Основними формами й методами самостійної роботи студентів з дисципліни є повторення питань тем лекційних занять за конспектом лекцій, опрацювання основної літератури, виконання індивідуальних завдань, виконання додаткових завдань. Для студентів заочної форми навчання додатковою формою самостійної роботи є самостійне опрацювання тих тем лекцій та питань семінарів, які не висвітлювались під час аудиторних занять.

8. Методи контролю

Поточний та підсумковий контроль

Для визначення успішності навчання використовуються контрольні заходи. Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретного завдання.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання після закінчення вивчення дисципліни (семестровий контроль) або відокремлених за робочим навчальним планом модулів.

Під час вивчення даної дисципліни використовуються такі форми поточного контролю:

- індивідуальне усне опитування;
- усне бліц-опитування з питань семінарського заняття;

– словникова робота;

– аналіз філософських першоджерел, тобто праць відомих філософів;

– письмові контрольні роботи.

1. ...

2. ...

Під час вивчення даної дисципліни використовуються такі форми модульного (проміжного) контролю: ~~(вказіть фактичні форми)~~

– письмова контрольна робота;

– виконання індивідуальних творчих завдань (презентацій, доповідей, есе, рефератів).

Під час вивчення даної дисципліни використовується така форма семестрового контролю: екзамен.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання результатів навчання студентів здійснюється за шкалою Університету (0-100, з урахуванням необов'язкових завдань – 120 балів), національною шкалою на підставі нормативних документів Університету.

9.1. Схема нарахування балів з дисципліни

№ п/п	Види та зміст обов'язкових завдань	Максимальна оцінка	Інші можливі оцінки
1.	Виступ або виступ-презентація з питання плану семінарського заняття або реферативна доповідь	25 (при вільному творчому переказі, використанні першоджерел, вичерпних відповідей на 1-2 додаткових запитання викладача)	15 (при частковому переказі матеріалу, вичерпних відповідей на 1-2 додаткових запитання викладача); 10 (при відсутності переказу, неповних відповідей на 1-2 додаткових запитання викладача); 5 (при відсутності переказу, негативних відповідей на 1-2 додаткових запитання)
2.	Виконання індивідуальних, проблемних та додаткових завдань самостійної роботи	25	5-10-15 (за кожне завдання в залежності від складності завдання та повного чи часткового його виконання)
3.	Участь у дискусіях або доповнення до доповіді	20	5 – часткова участь у дискусіях або коротке доповнення до доповіді
4.	Бліц-опитування ("питання-	10	1

	відповідь”)		
5.	Письмовий екзамен	20 (10 балів за кожну письмову відповідь за кожне питання екзаменаційного білету)	5-10-15 (за кожне завдання в залежності від складності завдання та повного чи часткового його виконання)
	Разом:	100	
	Виконання додаткових (необов’язк ових) завдань	20	5-10-15 (за кожне завдання в залежності від складності завдання та повного чи часткового його виконання)

Максимальний бал за виконання необов’язкових завдань – 25.

9.2. Умови нарахування балів

Бали	Характер доповіді	Повнота висвітлення	Відповіді на запитання
15-20	Вільний творчий переказ	Висока	Вичерпні
12-14	Частковий переказ	Висока або середня	Вичерпні
10-12	Частковий переказ або читання	Середня	Неповні
6-9	Фрагментарний переказ або читання	Середня або низька	Фрагментарні
1-5	Окремі тези	Низька	Відсутні

9.3. Критерії підсумкового оцінювання

Проміжок за шкалою Університету	Оцінка за національною шкалою
90 та вище	Відмінно
80–89	Добре
70–79	
60–69	Задовільно
50–59	
25–49	Незадовільно
1–24	

10. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни.
3. Конспект лекцій та завдання для підсумкового контролю знань.

11. Рекомендована література Базова

1. Данильян О.Г. Філософія: підручник/ О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. - Х.: Право, 2013. - 432 с.
2. Кремень В.Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі: монографія/ В. Г. Кремень. - 2-е вид. - К.: Т-во "Знання" України, 2011. - 520 с.
3. *Паттон, Майкл. Філософія. Захопливий путівник для пізнання хто ми і навіщо/ М. Паттон, К. Кеннон; пер. з англ. О. Негребецький; худож. К. Кеннон. - К.: Рідна мова, 2017. - 176 с.*
4. Петрушенко В.Л. Філософія: підручник/ В. Л. Петрушенко. - 5-те вид., стереотипне. - Львів: Магнолія 2006, 2011. - 506 с.
5. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: Хрестоматія: навч. посібник/ За заг. ред. Г.І. Волинки. - К.: Каравела, 2010. - 464 с.
6. Філософія: навчальний посібник/ За ред. І.Ф. Надольного. - 7-ме вид., випр. і доп.. - К.: Вікар, 2010. - 455 с. - (Вища освіта ХХІ століття)
7. Черній А.М. Філософія: навчальний посібник для самостійної роботи студента/ А. М. Черній. - К.: Академвидав, 2011. - 392 с.
8. Шрамко Т.І. Філософія: навчальний посібник/ Т. І. Шрамко, Ю. Т. Шрамко. - Львів: Новий світ-2000, 2010. - 346 с. - (Вища освіта в Україні)
9. Щерба С.П. Філософія: підручник/ С. П. Щерба, О. А. Заглада ; ред. С. П. Щерба. - К.: Кондор, 2011. - 548 с.

Основна література (першоджерела):

1. Августин Аврелій. Лабіринти душі. / Августин Аврелій. – Сімферополь: Реноме, 1998. – 416 с.
2. Арістотель. Політика. / Пер. з давньогр. та передм. О. Кислюка. – 3-тє вид. / Арістотель. – К.: Основи, 2005. – 239 с.
3. Виндельбанд В. Платон. / Виндельбанд В. – К.: Зовнішторгвидав України, 1993. – 176 с.
4. Вітгенштейн Л. Tractatus Logico-Philosophicus; Філософські дослідження. / Вітгенштейн Л. – К.: Видавництво "Основи", 1995. – 311с.
5. Гейзінга Й. Homo Ludens. / Пер. з англ. / Гейзінга Й. –К.: Вид-во "Основи", 1994. – 250 с.
6. Гельвецій К. Про людину, її розумові здібності та її виховання. / Гельвецій К. – К.: Вид-во "Основи", 1994. – 416 с.
7. Камю А. Миф о Сизифе; Бунтарь. / Камю А. – Минск.: ООО "Попурри", 1998.–544 с.

8. Ніцше Ф. Так казав Заратустра; Жадання влади. / Пер. з нім. / Ніцше Ф. – К.: Вид-во "Основи", 1993. – 415 с.
9. Ортега-і-Гасет. Вибрані твори. / Перекл. з іспанськ. / Ортега-і-Гасет. – К.: Вид-во "Основи", 1994. – 420 с.
10. Платон. Держава. / Пер. з давньогр. / Платон. – К.: Основи, 2005. – 355 с.
11. Поппер К. Злиденність історизму. / Пер. з англ. / Поппер К. – К.: Абрис, 1994. – 192 с.
12. Сенека Луцій. Моральні листи до Луція. / Пер с лат. / Сенека Луцій. – К.: Основи, 2005. – 603 с.
13. Спіноза Бенедикт. Теологічно-політичний трактат. / Пер з лат. / Спіноза Бенедикт. – К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2005. – 237 с.
14. Хайдеггер М. Избранное. / Пер. с нем. / Хайдеггер М. – Минск: Современное Слово, 1998. – 384 с.

Допоміжна

15. Актуальні проблеми філософії права: посібник / Львів. держ. ун-т внутр. справ; [упоряд. О.М. Балинська, А.С. Токарська, В.А. Ященко; за заг. ред. О.М. Балинської]. – Львів: ЛьвДУВС, 2017. – 611 с.
16. Алешин А.И. История мировой философии: Учебное пособие / В.Д. Губин (ред.), Т.Ю. Сидорина (ред.) / Алешин А.И., Бандуровский К.В., Губин В.Д. и др. – М.: АСТ; Астрель; Хранитель, 2008. – 495 с.
17. Андрущенко В.П. Історія соціальної філософії (Західноєвропейський контекст): Підручник для студ. вищих навч. закладів. / Андрущенко В.П. – К.: Тандем, 2004. – 416 с.
18. Андрущенко В.П. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: підручник. для ВНЗ / В. Андрущенко, Л. Губерський, М. Михальченко. – Вид. 4-те, випр. та допов. – К.: Юрінком Інтер, 2016. – 551 с.
19. Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. От романтизма до наших дней. / Антисери Д., Реале Д., Мальцева С. – СПб.: Пневма, 2005. – 849 с.
20. Апресян Р.Г. Философская антропология: Учебное пособие. / С.А. Лебедев (ред.). / Апресян Р.Г., Барулин В.С., Борзенков В.Г., Гаранина О.Д., Гиренок Ф.И. – М.: ИКЦ "Академкнига", 2005. – 423 с.
21. Арним Г. История античной философии. / С.И. Поварнин / пер. с нем. – Изд. 2-е. / Арним Г. – М.: URSS, 2007. – 255 с.
22. Артеменко А.П. Філософія: Навч. посібник. / Харківський національний ун-т внутрішніх справ. / О.В. Тягло (заг. ред.). / Артеменко А.П., Бусова Н.А., Воропай Т.С. та ін. – Харків.: ХНУВС, 2009. – 387 с.
23. Бачинин В.А. Философия: Энциклопедический словарь. / Бачинин В.А. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2005. – 287 с.
24. Біскуб І.П. Філософія, суспільство, мова: монографія / І.П. Біскуб, А.Л. Данильчук, Л.Л. Макарук; Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк: Вежа-Друк, 2018. – 223 с.
25. Божко Б.Л. Філософія: основні закони та категорії діалектики: Навч. посібник. / Божко Б.Л., Мельниченко А.А., Семенов В.Г. – К.: НТУУ "КПІ", 2008. – 135 с.

- 26.Бойченко І.В. Філософія історії: Підручник. / Бойченко І.В. – К.: Знання, 2000. – 723 с.
- 27.Бурий А.Р. Філософія середніх віків / А.Р.Бурий. – Дрогобич: Вид.-во Дрогоб. держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка, 2016. – 271 с.
- 28.Буслинський В.А. Основи філософських знань. / В.А. Буслинський, П.І. Скрипка. – Л.: "Новий Світ - 2000", 2006. – 352 с.
- 29.Вандышев В.Н. Феномен украинской философии: соискание идей: Монография. / Сумский гос. ун-т. / Вандышев В.Н. – Суми, 2009. – 144 с.
- 30.Вебер А. История европейской философии. / И.А. Линниченко (пер. со 2-го фр. изд.), В.В. Подвысоцкий (пер. со 2-го фр. изд.). – Изд. 2-е / Вебер А. – М.: URSS. ЛКИ, 2007. – Харків, 409 с.
- 31.Вільчинський Ю. Філософія історії: теорія взаємопроникнення часу і вічності. / Вільчинський Ю. – К.: Поліграфкнига, 2009. – 360 с.
- 32.Вступ до філософії: Кредитно-модульний курс: навчально-методичний посібник для студентів. / За ред. Л.М. Нікітіна. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 256 с.
- 33.Габрієлян О.А. Філософія історії: Підручник. / Габрієлян О.А., Кальної І.І., Цветков О.П. – К.: Академвидав, 2010. – 213 с. – (Альма-матер).
- 34.Горбач Н.Я. Філософія Памфіла Юркевича: Монографія. / Горбач Н.Я. – Л.: Каменяр, 2007. – 184 с.
- 35.Гринів О.І. Історія української філософії. / О.І. Гринів. – Львів: Тріада плюс, 2015. – 302 с.
- 36.Гуревич П.С. Философская антропология: Учебное пособие. / Гуревич П.С. – М.: Омега-Л, 2008. – 607 с.
- 37.Данильян О.Г. Філософія: підручник / О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків: Право, 2018. – 430 с.
- 38.Дахній А.Й. Нариси історії західної філософії ХІХ-ХХ ст.: навч. посіб. / А.Й. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2015. – 486 с.
- 39.Зайцев М.О. Ранні грецькі філософи (від Фалеса до Демокрита): курс лекцій / М.О. Зайцев. – Острог: Вид-во Нац. ун-ту "Острозька академія", 2016. – 177 с.
40. Зарудний Є.О. Філософія: Навч. посібник. / Зарудний Є.О. – К.: Кондор, 2007. – 202 с.
- 41.Захара І.С. Українська філософія: навч. посіб. / Захара І.С. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. – 353 с.
42. Історія української філософії: Підручник. / М.Ю. Русин та ін. –К.: Академвидав, 2008. – 624 с. (АЛЬМА-МАТЕР)
- 43.Історія української філософії: хрестоматія: [у 2 т.] / уклад. Андрій Бурий. – Вид. 2-ге, перероб. та допов. – Дрогобич: Вид. від. ДДПУ ім. І. Франка, 2015. – Т. 1. – 2015. – 446 с.; Т. 2. – 2015. – 540 с.
44. Касьян В.І. Філософія: Відповіді на питання екзаменаційних білетів: Навч. посібник. / Касьян В.І. – 5-те вид., – К.: Знання, 2008. – 347 с.
45. Качкан В.А. 50 філософем: ескізи, штрихи, зариси, пунктири думок / В.А. Качкан – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2018. – 138 с.

46. Кислюк К.В. Філософія. Модульний курс: Навчальний посібник/ К. В. Кислюк. – Х.: Торсінг плюс, 2009. – 416 с.
47. Ключев О.А. О смысле человеческого существования. / Ключев О.А. – М.: Профит Стайл, 2012. – 416 с.
48. Кондрашов В.А. Новейший философский словарь. / А.П. Яреценко (общ. ред.). / Кондрашов В.А., Чекалов Д.А., Копорулина В.Н. – Ростов/н/Д: Феникс, 2005. – 668 с. – (Серия "Словари").
49. Кремень В.Г. Філософія управління: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. / В.Г. Кремень, С.М. Пазичін, О.С. Пономарьов. – К.: Знання України, 2007. – 360 с.
50. Кремень В.Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – 528 с.
51. Кунцман П. Философия: dtv-Atlas: Справочное пособие. / Кунцман П. – М.: Рыбари, 2002. – 268 с.
52. Лісовський П.М. Феноменологія мудрості: духовні пріоритети та імперативи (соціально-філософський контекст): монографія / П.М. Лісовський. – К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. – 349 с.
53. Лобас В.Х. Філософія. Історико-філософський вступ: Курс лекцій для аспірантів. / Лобас В.Х. – К.: Ун-т "КРОК", 2007. – 148 с.
54. Любутин К.Н. История западноевропейской философии: Учеб. пособие для вузов. / Любутин К.Н., Саранчин Ю.К. – М.: Академический Проект, 2005. – 799 с. – (Gaudeamus).
55. Марчук М.Г. Провідні філософські напрями ХХ століття: Навчальний посібник. / Марчук М.Г., Починок Б.В. – Чернівці: Рута, 2008. – 104 с.
56. Михайлов В.С. Філософська традиція Китаю: людський вимір та вплив на сучасність: [монографія] / Михайлов В.С. – К.: СІК ГРУП УКРАЇНА, 2014. – 250 с.
57. Новейший философский словарь. Постмодернизм. / А.А. Грицанов (гл. науч. ред. и сост.). – Минск: Современный литератор, 2007. – 815 с.
58. Огородник І.В. Історія філософської думки в Україні: Курс лекцій: Навч. посібник. / Огородник І.В. – К.: Вища школа: Т-во "Знання", 1999. – 543 с.
59. Пазенок В.С. Філософія: Навч. посібник. / Пазенок В.С. – К.: Академвидав, 2008. – 280 с.
60. Паскалова М.І. Філософські проблеми наукового пізнання: навч. посібник. / Паскалова М.І. – Одеса: Військ. акад., 2015. – 130 с.
61. Пашук А.І. Нариси з історії філософії середніх віків. Академічний курс: Підручник для студ. вищих навч. закл. / Пашук А.І. – К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2007. – 712 с.
62. Перглер Т.І. Філософія українського державотворення доби глобалізації та інформаційної революції: [монографія] / Т.І. Перглер; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К.: Знання України, 2014. – 315 с.
63. Петрушенко В.Л. Філософія: Короткий навчальний словник: терміни і поняття. / Петрушенко В.Л. – Львів: Магнолія 2006, 2009. – 148 с. – (Серія малих словників-довідників).
64. Петрушенко В.Л. Філософія: Навч. посібник. / Петрушенко В.Л. – Львів:

- Новий світ-2000, 2007. – 507 с.
65. Поздняков М.В. Основные течения западной философии второй половины XIX-первой половины XX века: Учебное пособие. / Поздняков М.В. – М.: МГИУ, 2007. – 55 с.
 66. Попович М. Григорій Сковорода: філософія свободи. – 2-е вид. / Попович М. – К.: Майстерня Білецьких, 2008. – 256 с.
 67. П'янзін С.Д. Основи соціальної філософії: навч. посіб. для студентів / С.Д. П'янзін. – Черкаси: Чабаненко Ю. А. [вид.], 2014. – 150 с.
 68. Сидоренко О.П. Філософія: Підручник. / Олексій Павлович Сидоренко (ред.). / Сидоренко О.П., Корлюк С.С., Філянін М.С., Абрамович В.Г., Задірако П.С., Посполітак Т.Є. – К.: Знання, 2009. – 891 с.
 69. Словарь философских терминов. / В.Г. Кузнецов (науч. ред.). – М.: ИНФРА-М, 2007. – 730 с. – (Библиотека словарей "ИНФРА-М").
 70. Соколов В.В. Средневековая философия: Учеб. пособие. – Изд. 3-е. / Соколов В.В. – М.: URSS. ЛКИ, 2008. – 352 с.
 71. Стрелкова А.Ю. Буддизм: філософія порожнечі: [монографія] / А.Ю. Стрелкова; НАН України, Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України. – К.: Києво-Могилянська академія, 2015. – 403 с.
 72. Философия: энциклопедический словарь. / А.А. Ивин (ред.). – М.: Гардарики, 2006. – 1072 с. – (Enciclopedia).
 73. Философский словарь. / Под ред. И.Т. Фролова. – М.: Изд-во "Республика", 2001. – 719 с.
 74. Философский словарь: Разъяснение филос. категорий, понятий, терминов. Описание осн. филос. направлений и школ. / И.В. Андрущенко (авт.-сост.). – К.: А.С.К., 2006. – 1053 с. – (Новые словари).
 75. Философский энциклопедический словарь. / Е.Ф. Губский (ред.-сост.). – М.: ИНФРА-М, 2005. – 576 с. – (Библиотека словарей "ИНФРА-М").
 76. Філософи: 60 портретів. / А. Цяпа – Тернопіль: Навчальна книга, 2010. – 368 с.
 77. Філософія глобальних проблем сучасності: навч. посіб. / Арістова А. В. та ін.; Нац. трансп. ун-т. – К.: НТУ, 2016. – 183 с.
 78. Філософія релігії: Навч. посібник та хрестоматія / В.І. Лубський, М.В. Лубська, С.М. Піддубна, Т.Г. Горбаченко. – К.: Ун-т економіки та права "КРОК", 2005. – 488 с.
 79. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: Навч. посібник. / За ред. Г.І. Волинки. – К.: Каравела, 2011. – 368 с. – (Україна книга).
 80. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: Хрестоматія: навч. посібник. / За заг. ред. Г.І. Волинки. – К.: Каравела, 2010. – 464 с.
 81. Філософія: ідеї, ідеології, персоналії: Ілюстрований енциклопедичний довідник. / Укладач Ю.В. Омельченко. – К.: Ракша М.О., 2009. – 294 с.
 82. Філософія: Курс лекцій. Навч. посібник. / За ред. І.В. Бичка. – К.: Либідь, 1994. – 576 с.
 83. Філософія: Навч. посібник. / За ред. І.Ф. Надольного. – К.: Вікар, 2005. – 455 с.
 84. Філософія: Посібник. / За ред. Є.М. Причепія; А.М. Черній, В.Д.

- Гвоздецький, Л.А. Чекаль. – К.: Вид. центр "Академія", 2001. – 576 с.
85. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): Навч. посібник. / За ред. Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – 621 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
86. Хамітов Н.В. Філософська антропологія: актуальні проблеми. Від теоретичного до практичного повороту: [монографія] / Н.В. Хамітов. – К.: КНТ, 2017. – 394 с.
87. Храмова В.Л. Целостность духовной культуры. – 2-е изд. / В.Л. Храмова. – К.: Феникс, 2009. – 468 с.
88. Хрестоматія по філософії: Учебное пособие. / Под ред. А.А. Радугина. – М.: Центр, 1998. – 432 с.
89. Читанка з історії філософії: Зарубіжна філософія ХХ ст. / Під ред. Г.І. Волинки. – К.: Фірма "Довіра", 1993. – 239 с.
90. Щерба С.П. Філософія: Підручник. / Щерба С.П. – К.: Кондор, 2007. – 452 с.
91. Ярошовець В.І. Історія філософії: Підручник для студ. ВНЗ у 2 т. / Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. / В.І. Ярошовець (заг. ред.) / Ярошовець В.І., Александрова О.В., Аляєв Г.Є., Бичко І.В., Бобошко Н.М., Бокал Г.В. – К.: Київський ун-т, 2007. – 472 с.

12. Інформаційні ресурси

(електронні джерела вільного доступу з адресами (режимом доступу))

92. Internet Encyclopedia of Philosophy [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.iep.utm.edu/>
93. Довідник з історії філософії [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/dovi.html>
94. Портал філософія і релігієзнавство [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://tureligious.com.ua/>
95. Словник основних філософських термінів [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.pidruchniki.ws> > Філософія
96. Философский словарь [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://filosof.historic.ru/>
97. Энциклопедия Кругосвет [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki/filosofiya/FILOSOFIYA.html
98. Энциклопедический философский словарь on-line [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://window.edu.ru/resource/848/61848>
99. Філософський енциклопедичний словник [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.education.gov.ua/2010.../>